

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาในทุก ๆ ขอบเขตของงาน อาทิ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งมีความเจริญรุดหน้าขึ้นเป็นลำดับตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี ค.ศ. 1996-2000) รัฐบาลของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เน้นให้มีการพัฒนา งานด้านการศึกษาโดยให้มีการปรับปรุงระบบการศึกษาให้เป็นมาตรฐาน และงานสาธารณสุขก็ เน้นปรับปรุงคุณภาพการบริการและการพัฒนาระดับความรู้ความสามารถของบุคลากรให้สูงขึ้น (รายงานการเมืองของคณะบริหารงาน ศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว, 1996: 30)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมนั้นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ ๆ หลายประการ เช่น กำลังคน กำลังเงิน และทรัพยากรธรรมชาติ นพรัตน์ ผลาพิบูลย์ (2530: 1) กล่าวว่า ปัจจัยที่สำคัญคือ กำลังคน ทุกประเทศจึงต้องปรับปรุงกำลังคนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาและการฝึกอบรมให้มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้อง กับ ภัตสร ลิมานนท์ (2540: 7-8) ที่กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาคน การสร้างคน คือการสร้างชาติ การพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืนได้อยู่ที่การพัฒนา คุณภาพของคนเป็นสำคัญ

ในการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน โดยมุ่งที่การส่งเสริมสุขภาพ การ ป้องกันโรค การรักษา และฟื้นฟูสภาพนั้น การบริการดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้อง ผลิดกำลังคน ทางด้านสาธารณสุขหลายสาขาวิชาชีพ พยาบาลเป็นบุคลากรประเภทหนึ่งที่ต้อง มีบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสาธารณสุข และส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชาติ ประพนอม เล็กสกุลดิลก (2511: 1) กล่าวว่า การบริการพยาบาลเป็นงานสำคัญแขนงหนึ่งของ งานสาธารณสุขในการที่จะนำประชากรไปสู่ความอยู่ดี กินดี มีสุขภาพสมบูรณ์ การบริการ พยาบาลจะมีประสิทธิภาพสูงได้นั้น บุคคลในวงการพยาบาลจำเป็นจะต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคม McComic, G. (1994: 17) กล่าวว่า การได้รับ

การศึกษาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็น เพราะช่วยเพิ่มความรู้ความสามารถทาง การพยาบาลให้สูงขึ้นและยังช่วยป้องกันการเสื่อมถอยในวิชาชีพ จากการศึกษาของ Murphy (1990: 147) พบว่า พยาบาลที่มีวุฒิปริญญาตรีจะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางทฤษฎีและมีทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับ Skidmore, D. (1994: 193) ที่กล่าวว่าพยาบาลในทุก ๆ ประเทศควรจะต้องก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลาเพื่อทำให้การบริการดูแลผู้ป่วยมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นหลักประกันทางวิชาชีพให้อยู่ในระดับสากล

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวิทยาลัยวิทยาการสาธารณสุข เป็น สถาบันการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุขเพียงแห่งเดียว ตั้งอยู่ในกำแพงนครเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ ทำการผลิตนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลชั้นกลาง เพื่อรับผิดชอบ ภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชน หลักสูตรดังกล่าวรับผู้สำเร็จชั้นมัธยมปลาย(ห้อง 11) อัตรารับได้ปีละประมาณ 70 คน ระยะเวลาการศึกษา 3 ปี เมื่อสำเร็จตามหลักสูตรได้ ประกาศนียบัตรพยาบาลชั้นกลาง และจะถูกส่งไปรับราชการตามแหล่งที่ส่งมาเรียน นอกจากนี้ ก็ยังมีโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ระดับต้น 5 แห่งในห้าแขวง(จังหวัด) ที่เปิดสอนหลักสูตร ระดับต้น ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ระดับต้น แขวงหลวงพระบาง(เขตภาคเหนือ) แขวงเวียงจันทน์ แขวงคำม่วน(เขตภาคกลาง) แขวงสุวรรณเขตและแขวงจำปาสัก(เขตภาคใต้) หลักสูตรนี้รับผู้สำเร็จชั้นมัธยมปลาย(ห้อง 11) อัตรารับปีละประมาณ 30 คน ในแต่ละแห่ง ระยะเวลาการศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จตามหลักสูตรได้ประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์ระดับต้น จากสถิติปี 1996 บุคลากรสาธารณสุขของลาว มีแพทย์ชั้นสูง จำนวน 1,115 คน แพทย์ชั้นกลาง 1,697 คน พยาบาลระดับปริญญาตรี 9 คน พยาบาลชั้นกลาง 443 คน พยาบาลชั้นต้น 4,482 คน (แผนกสถิติกระทรวงสาธารณสุข, 1996) สำหรับสาขาวิชาชีพพยาบาลไม่มี หลักสูตรต่อเนื่องเหมือนสาขาวิชาชีพอื่น ซึ่งทำให้พยาบาลที่จบไปทำงานแล้วพบทางตัน ไม่สามารถไปเพิ่มพูนความรู้ได้ ซึ่งส่งผลให้การบริการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ในปัจจุบันความต้องการของสังคมต่อบริการทางสุขภาพได้เน้นคุณภาพ มากขึ้น ผู้ใช้บริการเริ่มพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่พึงได้รับในแง่ของการลงทุน มีการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพของงาน ประชาชนเริ่มเรียนรู้ถึงสิ่งที่พึงจะเป็นและสิ่งที่พึงจะได้ จึงจำเป็น ที่พยาบาล ซึ่งเป็นผู้ที่ให้การดูแลอย่างใกล้ชิด จะต้องพัฒนาความรู้ วุฒิ เพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพ ของบริการพยาบาล และการยอมรับวิชาชีพในสังคม วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มุ่งเน้น การปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้บริการสุขภาพอนามัยแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ผู้ประกอบ วิชาชีพจำเป็นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลเป็นอย่างดีและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ เหล่านี้แก่ผู้รับบริการแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม (ดวงวดี สังโฆบล อ่างถึงใน กรรมิกา ฉ่ำพิง,

2530: 1) นพรัตน์ ผลาพิบูลย์ (2530: 1) กล่าวว่า คุณภาพการปฏิบัติงานของพยาบาลจะมีประสิทธิภาพสูงและสนองต่อความต้องการของประเทศได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับมาตรฐานการศึกษา และการฝึกอบรม ตามที่ กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล (2534: 41) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทางการศึกษาพยาบาลให้สูงขึ้น จึงนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาและควบคุมคุณภาพการพยาบาล รวมถึงการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับวิชาชีพอื่นในสังคม

แผนพัฒนาสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปี ค.ศ. 1997 - 1998 รัฐได้เน้นให้มีการพัฒนาโรงพยาบาลมโหสถ และโรงพยาบาลมิตรภาพ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ อยู่ในกำแพงนครเวียงจันทน์ เพื่อให้เป็นโรงพยาบาลที่ทันสมัยในประเทศ และรัฐยังได้กำหนดให้มีการสนับสนุนการจัดมาตรการการพัฒนาคุณภาพของพยาบาลทั้งในด้านการยกระดับ วุฒิ และการเพิ่มพูนประสบการณ์ (รายงานการประชุมสาธารณสุขทั่วประเทศ ครั้งที่ 4, 1997: 12-14) เพื่อสามารถให้บริการสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยกระทรวงสาธารณสุข และประเทศไทยโดยกรมวิเทศสหการ และคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการความร่วมมือไทย-ลาว เพื่อพัฒนาบุคลากรพยาบาลระยะเวลาดำเนินการคือ ปี 2538 - 2541 วัตถุประสงค์ของโครงการคือ ทำการพัฒนาบุคลากรพยาบาลทั้งฝ่ายบริการและฝ่ายการศึกษาเพื่อผลระยะยาวคือ ประชาชนได้รับบริการพยาบาลที่มีคุณภาพ ประหยัด อดทนอดทน ผู้อำนวยการโครงการฯ ได้ให้ข้อมูลว่าจากการดำเนินโครงการและการหารือกับผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงสาธารณสุข สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผู้บริหารสาธารณสุขมีความต้องการที่จะให้มีหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ต่อเนื่อง) สำหรับพยาบาลชั้นกลาง และต้องการที่จะพัฒนาพยาบาลลาวให้มีระดับวุฒิปริญญาตรี ทั้งนี้เพื่อยกระดับการบริการให้มีคุณภาพ (สัมภาษณ์ ประพนธ์ อดทนอดทน, 5 มีนาคม 2541) นอกจากนั้น เมื่อเดือนเมษายน 2541 ผู้วิจัยได้ศึกษานำร่องเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาต่อในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ต่อเนื่อง) ของพยาบาลชั้นกลาง เขตกำแพงนครเวียงจันทน์ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาล การศึกษาพบว่า พยาบาลชั้นกลางต้องการให้มีหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ต่อเนื่อง) ร้อยละ 98.7 และมีความต้องการที่จะศึกษาต่อในหลักสูตรดังกล่าว ร้อยละ 89.3 โดยเหตุผลที่สำคัญของการศึกษาต่อร้อยละ 97.0 เพื่อต้องการยกระดับมาตรฐานการบริการพยาบาลให้สูงขึ้น ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารด้านสาธารณสุข พบว่าร้อยละ 100

ต้องการให้มีหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) สำหรับพยาบาลชั้นกลางเพื่อพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลในประเทศ

จากข้อมูลข้างต้นข้อมกล่าวได้ว่า การส่งเสริมการศึกษาและการเพิ่มพูนวุฒิของบุคลากรพยาบาลเป็นเรื่องที่เป็นความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากการสนับสนุนของกรมวิเทศสหการประเทศไทย คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เป็นหน่วยงานดำเนินโครงการความร่วมมือไทยและลาว เพื่อพัฒนาบุคลากรพยาบาล จากการดำเนินโครงการฯ คาดว่าต้นปี 2542 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะมีพยาบาลที่มีวุฒิปริญญาโททางการบริหารการพยาบาล และพยาบาลศึกษา สาขาละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 2 คน และฝ่ายบริการการพยาบาล และฝ่ายการศึกษา ซึ่งได้แก่โรงพยาบาล และโรงเรียนพยาบาล ใน 5 แขวง คือ แขวงหลวงพระบาง เวียงจันทน์ คำม่วน สวรรค์คนเขต และจำปาสัก ก็จะมีบุคลากรพยาบาลที่ได้รับการพัฒนาแล้วระดับหนึ่ง ด้วยเหตุผลและความสำคัญ ดังนี้ ประกอบกับในปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังไม่ได้เปิดสอน หลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาตรี ด้วยข้อมูลและความจำเป็นดังนี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการเปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ต่อเนื่อง) สำหรับพยาบาลชั้นกลางของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นความต้องการตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้มีระดับ วุฒิ สูงขึ้น และเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาในการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ และจากการไปสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับอาจารย์พยาบาล 4 ท่าน และพยาบาลชั้นกลาง 3 ท่าน (พฤษภาคม 2541) โดยถามเจาะลึกในประเด็นองค์ประกอบหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) สำหรับพยาบาลชั้นกลางจนเป็นที่เข้าใจ และสรุปได้ว่าองค์ประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ปรัชญาหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาองค์ประกอบ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ต่อเนื่อง) ในด้านปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องและสนองกับความต้องการของการสาธารณสุข ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. องค์ประกอบของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) สำหรับพยาบาล
ชั้นกลางเป็นอย่างไร
2. องค์ประกอบของหลักสูตรที่ศึกษาได้มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพียงไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) สำหรับพยาบาล
ชั้นกลาง ในด้าน
 - 1.1 ปรัชญาของหลักสูตร
 - 1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
 - 1.3 โครงสร้างหลักสูตร
 - 1.4 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
 - 1.5 การประเมินผล
2. ศึกษาความเป็นไปได้ของการนำองค์ประกอบหลักสูตรที่ศึกษาได้ไปใช้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาในขอบเขตต่อไปนี้

1. ประชากรที่ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นแพทย์ อาจารย์พยาบาล พยาบาล
ชั้นกลาง และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ต่อเนื่อง)
ซึ่งครอบคลุมด้านปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร การจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

องค์ประกอบหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) หมายถึง องค์ประกอบหลักสูตรการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่จัดให้มีเนื้อหาสาระการเรียนการสอนต่อเนื่องจากหลักสูตรพยาบาลชั้นกลาง ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ปรัชญาของหลักสูตร หมายถึง อุดมคติ อุดมการณ์ หรือความเชื่อที่ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)
- 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หมายถึง ความตั้งใจ ความประสงค์ ความมุ่งหวังโดยส่วนรวม ภายหลังจากที่ผู้สำเร็จวิชาชีพพยาบาลได้เรียนจบหลักสูตร
- 3) โครงสร้างหลักสูตร หมายถึง การจัดแบ่งหมวดวิชา รายวิชาที่กำหนดในแต่ละหมวดวิชาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)
- 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร
- 5) การประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งความรับผิดชอบ หรือ ผู้มีประสบการณ์ตรงในงานด้านพยาบาลศึกษา หรือนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถเป็นพิเศษในสาขาวิชาต่าง ๆ ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งในการวิจัยนี้กำหนดเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) แพทย์ หมายถึง บุคลากรทางการแพทย์ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร
- 2) อาจารย์พยาบาล หมายถึง อาจารย์พยาบาลที่เป็นผู้มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับชั้นกลาง ซึ่งปฏิบัติงานการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 ปี
- 3) พยาบาลชั้นกลาง หมายถึง พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลชั้นกลาง ใช้เวลาศึกษาเต็มหลักสูตร 3 ปี ซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร หมายถึง บุคลากรทางด้านศึกษาศาสตร์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ความเป็นไปได้ของการนำองค์ประกอบหลักสูตรไปใช้จริง หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในโอกาสการนำองค์ประกอบหลักสูตรที่ศึกษาได้ไปใช้ในการจัดการ

ศึกษาพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ต่อเนื่อง) ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นข้อมูลให้แก่กระทรวงสาธารณสุขของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) สำหรับพยาบาลชั้นกลาง และเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาค้นคว้า หรือทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาพยาบาลของลาวในโอกาสต่อไป